

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10;
ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 $\frac{1}{2}$.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis

Lib. 0,50 pro unoquaque centimetro quadrato.

Concta militantur ad ARISTIDEM LEONORI equitem, commentarii VOX URBIS possessorum et administratorum

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ITALIA

Apud DESCLÉE, LEFÈVRE ET SOC.

ROMA, Via Santa Chiara, 20-21.

IN ANGLIA

Apud BURNS AND OATES

LONDON W. — 28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENT.

Apud COMMISSARIAT OF THE HOLY LAND.

NEW YORK, 143 w 36th St.

IN CANADA

ET NEWFOUNDLAND

NEW YORK (U. S. Amer.), 143 w 36th St.

IN BELGICA

Apud DESCLÉE, LEFÈVRE ET SOC.

BRUXELLES, Rue de la Montagne, 52.

LUGDUNI

Apud DESCLÉE, LEFÈVRE ET SOC.

Rue Victor Hugo, 5

IN GALLIA

LUTETIAS PARISIORUM

LIBRARIES VIC ET AMAT

CHARLES AMAT SUCC.

Rue Cassette, 11.

INSULIS (LILLE)

Apud DESCLÉE, LEFÈVRE ET SOC.

C. B. LIPTAY, CORRESP. DE HONORIS

IN HUNGARIA

Apud

Rue de l'Or, 61.

BUDAPEST, Palais du Théâtre National.

RERUM INDEX	
De POPULARIBUS LEGISLATORUM COMITIS
De LINGUA LATINA NATURA AC PROPRIETATE
De STELA IN ROMANO FORO effossa NOVAE ANIMADVERSIONES
IN HODIERNUM "PROGRESSUM"
De QUADAM TRANSVAALIANA POETRIA
Ex AMERICIS - Philocetes Sophoclea tragœdia in scenis acta
TUSCANIENSIS S. PETRI AEDES
DE QUORUMDAM MOROSO MUSICORUM INGENIO
VITA FUNCTI VIRI CLARIORES
De LABYRINTHIS
LOLIUS SIVE DE PROVECTA LATINITATE
COMMUNIA VITAE - De indumentis virorum
QUAESITIS RESPONSO - De latini eloqui pronuntiatione
ANNALES
PUBLICI PER ORBEM COETUS LEGIBUS FERENDIS
ARENIGMATA
In tertia operculi pagina:	
PER ORBEM
VARIA: Singulare expurgisculum - Melodium - Ioci
EPISTOLARUM COMMERCII

P. Rossani.

P. Rasi.

Romanus.

Fr. Xav. Reuss.

T. Paci.

I. B.

A. Costaggini.

Hercilius.

P. A.

A. Vieillot.

P. Angelini.

P. Alexis.

H. Doswald.

Poplicola.

Scriba.

Tirunculus.

Viator.

P. d. V.

A secretis.

ROMAE
EX OFFICINA FORZANI ET SOCII

M DCCCC

Beauchê, Lefebvre & Soc.

LIBRERIA CATTOLICA INTERNAZIONALE
ROMAE - Via S. Chiara, 20-21 - ROMAE

**LE CERIMONIE
BEATIFICAZIONE
CANONIZZAZIONE**

Venit Lib. 0.50.

Idem gallica lingua, venit Lib. 0.50.

Super prima prodierunt

CONSTITUTIONES LEONIS XIII

SUPER

LEO UNIVERSALI ANNI MDCCCC

correcta sunt, quibusdam annotationibus additis

minime contradictione praesertim confessariorum

supradicti libri, anno 1904, Roma, editi

THOMAS ARREZOLI

admissionis Auctoritatis imperiali, S. Penitentiariae officiali.

Venit Lib. 1

apud commentariorum VOX URbis Administratrix

Vox Urbi Lib. 0.50

T. G. Fratrum PARISI

CANDELA RUM AD SACRA OPIFICIA

PRAEMIIS INSIGNE

AB ANNO MAG CONSTITUTUM

Rome in Italia, in Foro Campi Marti, 6

**Singulis in artum
recognitionibus publice
habitis maxima re-
lata munera.**

LEO PP. XIII

honores addidit

**Latitudinem Archi-
basilicae, itemque Va-
ticanas, quoties de Bea-
tificatione aut de Cano-
nizatione solemne ait,**

suppediat.

**Præcipua Tempia
cereis instruit ubique
terrarum. In Asiam,
Africam et urbem Con-
stantinopolim mittit
ingentia rerum huinc-
modi pondera, pretio
francs 180 pro singulis
100 Chilogramm.**

**Si vero ab America
aut ab Australia potan-
tur onera (300 Chilo-
gramm. ad minimum),
pretium erit francs 225
pro 100 Chilogramm.**

Nullo impendio iubetq[ue]

res in proximorum a potentibus designatum portum defertur

Gratuito pariter, quae mittuntur, arca asservantur

Omnis quaerenti explicatio erit uberior.

VOX URBIS

**DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS
nuperrime edidit**

**Mnemosynon
Iubilaei Magni**

DIRIBITORIAE CHARTULÆ INSTAR

AD FIDEM EXPRESSUM REFERENTIS

Solemne aperitionis Portæ Sanctæ

a Leone PP. XIII

die XXIV mens. Decembbris M DCCCCX peractæ.

**Premium singulorum centum ante solvendum commentarii Vox Urbis admini-
strator. Rome, via Alessandrina, 87 - est Lib. 3.50.**

.P. 47

Nullo impedio ad initio demipilum chartulae ipsæ mittuntur

ETUDES ET TABLEAUX HISTORIQUES

Carrière et militaire

Annales de l'artillerie

Annales de la marine

Annales de l'agriculture

Annales de l'industrie

Annales de l'archéologie

<b

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETUM SUBNOTATIONIS:

In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italianam:
Lib. 15, M. 19, Sch. 19, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

DE POPULARIBUS LEGISLATORUM COMITIS

Nec anceps ferme nec arduum hodierna die cre-
dimus illius onus futurum, qui de popularium
oratorum coetibus, ad ferendas leges congregatis
ubique, tutum ferre iudicium aggrediatur. Infelici-
enim et quotidiano usu satis iam est quivis populus
edictus, inania suorum oratorum comitia non ea
esse, quae prospira reipublicae fata valeant compa-
rare: siquidem perniciosi regiminis effectus tam saepe
et tam perspicue apparuerunt, ut qui nunc congre-
gantur passim in dies per excutas orbis nationes ad
rectam rei existimationem paene inutiles reddantur.

Quapropter quae est hodie humanae societatis
moderanda disciplina, optimas cuiusque populi met-
tas defendere quodammodo ac tueri cogitur, ne in
legislatorum dictionem incident, neve detimento
inde maximo labefacentur. Nec immerito ferme
cultus ille, qui est hactenus legislatoriis huiusmodi
sulis addictus, maxima nostri aevi superstitione a plu-
ribus recensetur; ex iis enim veluti ex Delphicis
tempis sapientia omnis et salus, et quasi nova hu-
manaee societatis redemptio sunt insana fide per
saeculum expectatae: sed unus fuit constans tantae
speci fructus, ut si quis adfuerit interdum sapiens et
prudens moderator reipublicae, opera eius misere
impediretur atque irrita redderetur et inanis.

Et profecto, praeter ipsam populi indolem, ab
eius constitutione plerumque abhorrentem, binae
semper corruptionis cause virent, quarum altera in
publicis vel privatis cupiditatibus, honoris vel lucri
studio succensis, requirenda est, altera in perniciose
illis ac scelestis sectis, quae per omne nefas publica-
sese potiri re student, et populi felicitate posthabita,
optimos persequuntur, utque suas divitias tantum
angeant contendunt.

Quae vero horum ordinum origo? Quae fata?

Cum primum in Gallia comitia haec in antiqui-
tate florarent, tunc idemque fuit ipsis munus, in-
temperans regis arbitrium iustis limitibus coercere.
In Anglia vero, quam publicae recentioris libertatis
quasi matrem repetunt, adfuerant in prima antiqui-
tate consilia quaedam quae de tuendis patriae finibus,
de bello ferendo, de vectigalibus imponendis, de aedi-
ficiis rebus una cum rege censebant, donec Magna
Charta, quae fons nostrorum coetuum habetur,
a Wilhelmo illo Noto, ex Normannorum genere,
fuit die Iunii mensis xv a. 1215 edita. Posthaec
Simon a Monfort, ut Henricum III a regno depelle-
ret, comitia Oronii indixit, regemque ad iuriandum
vi coegit, ut iure quovis suo se abdicaret, statuitque
ut iudices, cancellarius, ipsique regis administrari in
comitiis eligerentur, ut comitia ter in anno convo-
carentur, ut denique legati ex iis semper una cum
regni administris pro gubernanda republica sederent.
His nobilium et optimatum immixtionibus Eduardus III
ut obsisteret, anno 1315, ex quovis comitatu equites
nonnullos advocavit, qui mandantum personam ge-
rerent, tuncque primum una cum legatis civitatum

equites in comitiis recepti sunt. Hae fuerunt quidem
origines utriusque anglorum coetus, et nobilium, et
municipum, quorum suffragia sunt temporis pro-
gressu distincte expedita. Humiliorum vero aula
praecipue inter luterani schismatis perturbations
maximam vim adepta est, quam ante nunquam ha-
buerat, opera praecipue et virtute Thomae illius
Moore, qui Ecclesiae martyr deinde obiit: quod et
imperantibus etiam regibus e Scothorum genere
Stuart pariter contigit.

Verum cum in Carolum I regem, qui Henrici IV
filiam uxorem duxerat, catholicae fidei servidam vin-
dicerem, perduellionis bellum excitatum fuisse, utrum-
que comitium regem semper uti hostem habuit,
publica omnia iura praescripsit, aulam, quam Stellam
dicebant, abrogavit, regem morti tradidit.

Constituta deinde Cromwell praeside republi-
ca varia fuit tunc unus tunc alterius coetus auctoritas,
quod pariter aequa vicissitudine post instauratum
regnum ad nos usque dies permansit, nec gravis
ulla ordinum immutatio post illud tempus facta est.

In Gallia Philippus ille rex cui nomen « Pulcher »,
tum universalia populi comitia, tum legatorum pro-
vinciarum coetus primus inicit. Verum quae pro
administranda aequa iustitia fuerant constituta, ea
brevi in civitatibus moderandis, nec ferme iustitiae
studio, sese immiscuerunt. Et profecto tristia coe-
tuum illorum exempla Francisco II rege prodierunt
passim, sive cum contigit Annam Dubourg sicario
ferro esse necatam, sive cum clades illa celebris
quae ex sancti Bartholomaei nocte nomen sumpit
Lutetiae vias cruentavit.

In Generales vero populi Coetus qui vocabantur,
ex trino ciuium ordine, ex clero, ex optimatibus, ex
plebe legati conveniebant atque regis arbitrio con-
gregabantur. Quare in moderanda republica nulla
eorum auctoritas fuisse, nisi huc et illuc nonnullas
veluti protestationes contra regia crimina et iniuste-
facta edidissent.

Quibus brevi ex historia depromptis ceterisque
omnibus praetermissis, nonne una eademque redit
illatio, ordinem hunc regendae reipublicae iri sub-
motum, quippe maxima iam minimeque decora ve-
tustate labore, ut sua veluti senectute quoque extin-
guatur?

P. ROSSAN

DE LINGUA LATINA NATURA AC PROPRIETATE⁽¹⁾

Multa etiam in populi sermone reperiuntur, quae,
iampridem usu cotidiano trita, tamquam novae stir-
pis semina vel indicia haberi possunt, utpote quae
in recentioribus linguis e Latino enatis parce de-
torta floreant vigeantque. Cuius generis sunt, ut
paucia exempli gratia sumam ex Weisio, comparare

(1) Cfr. num. sup. Quo in numero, pag. 74, col. 2,
adn. 1, v. 8, pro conjunctivo modo legendum est indicativo
modo.

(It. *comperare, comprare*) vel paulo serius *adcaplare*
(Francog. *acheter*) pro eo quod est *emere*; *apre-
bendere* vel *imparare* pro eo quod est *discere*, cet.
Huc etiam pertinet *sacere*, cui verbo in sermone
populi varia subiecta vis est cuiusque significatio late
patet, ut sint ei migrations in alienum domicilium
multae, veluti in hoc vulgari dicendi modo: *sero
facit* = Francog. *il se fait tard*, vel in hoc exemplo
apud Augustinum (*Serm. 25, 3*): *nunquam fecit tale
frigus* = *il n'a jamais fait aussi froid*. (Quo loco Wei-
sius id monitum volo, utramque significationem
loquendique rationem in Itala quoque lingua esse).
Præterea *fui*, *fueram*, *fuiro* in temporibus compo-
sitis formae passivae pro *sum*, *eram*, *ero* crebrius in
dies vulgo usurpantur... Denique, ut de construc-
tione ipsa verborum, quam *σύρτις* Graeci vocant,
taceam, ubi populus in loquendo genus quod dicitur
parateticum et orationem *directam* perspicuitatis
causa et ad res paene sub aspectum subiciendas (1)
generi *hypotacticum* et orationi *obliquae* multo saepius
praefert, nonnullas verborum formas memorat Wei-
sius, quae in Romanorum sermone plebeio, cuius
erant fere propria, pro aliis usu contrebantur, et
tamquam « rinnovellate di novella fronda » atque
urbane, ut ita dicam, factae in Neolatinis quoque
linguis comparent: ut *intensiva et frequentialva* pro
verbis simplicibus posita (veluti *agitare* pro eo quod
est *agere*), ut praepositiones composite ad eundem
atque simplicium vel unisyllabarum usum translatae
(veluti *abante* = Francog. *avant*; It., quod ipse addo,
= *avanti*; *desub* = Francog. *dessous*) (2), ut, idque
multo plura, diminutiva lepide usurpata: quod ani-
mum prodere commotum, alacrem eundemque earum
rerum, quibus animi motus efferventur e interprete
lingua», vehementer participem, recte docet Wei-
sius; qui tamen id neglexit animadvertere, etiam
plurima Latini sermonis maxime vulgaris diminutiva
in Italicam linguam, ut hanc verbi causa nominem,
vi diminuendi omnino amissa, immigrasse, ut sunt
figliolo (*filiolus*), *uccello* vel *angello* (*avicella*), *usi-
gnolo* (ex *Iusciniola*, prima littera [I] male intellecta
et perperam pro articulo habita), *oreccchia* (*auri-
cula*), cet.

Postremo Weisius cum huic capituli quarto finem
faciat, pauca subicit de ingenio populi Romani ad

(1) Huc spectat etiam translationem *usus*, quibus, ut
aet Cicero (*Orat. 24, 81*; *De orat. III, 38, 155*; cfr. Quint.
VIII, 6, 6), frequentissime sermo omnis utitur non modo
urbanorum, sed etiam rusticorum, si quidem est eorum
gemmari vite, sicut agros, laetas esse segetes, luxuriosa fru-
menta vel luxuriam esse in herbis.

(2) Hinc etiam intellegi potest, omnium brevissima,
i. e. unius syllabae vocabula Latina magis quam cetera
ad periculum vitae, ut sic loquar, exposita fuisse, eamque
ob rem aut omnino interisse in linguis recentioribus. A
Latina ortis (ut sunt *res*, *mui*, *ver*, *cet.*), aut syllabis tam-
quam auxiliaribus sibi adjunctis (*suffixis*) ut longiora ita
validiora facta in eas migrasse (ut sunt *spes* = Francog.
espérance; Ital., id quod ipse addo, *speranza*, poet. *speme*
vel *spene*; *lex* = It. *legge*; *nox* = It. *notte*; *vas* = It. *vasello*
[sic Weisius: at cur non potius *vaso* vel *vase*?], cet.).

m. iter (pe)[r].....	9
(m) quo[rum] ha-	13
velod nequ[oi].....	15
o [d] diou estod.	15

« Indubium est - haec enim Florentini magistri sententia - inscriptionem referri ad locum eumdem cui stela adest, prope gradus, qui, forte, ad antiquum suggestum ascendebant, coram comitii area, pro curia Hostilia. Inscriptionis contextus dupliciter dividitur, prout etiam rudi inter partes linea deducta, distinctus est, et, forsitan, lineis quoque scriptae conversae, quibus prima pars concluditur. Itaque, prima pars violationes spectat, aut loci profanationes, vel eius contaminationes, ibique distinguuntur binae leges inter se forsitan connexae. Prima quidem certissimae significationis, quamvis mutila, sacrationem capitalem minitatur gravioribus violationibus monumento forte per vim inflatis, indeque spectat contaminationes eiusdem (sord...); sed ob fractam lineam ignoramus prorsus quae poena in haec crimina statueretur; vel etiam utrum in ius vocatio tantum iuberetur coram magistratu, qui et rex forte esse poterat; tandem verbis ad marginem appositis sacrificium piacularum constituitur, ut huiusmodi crimina expiarentur. Altera pars - nimis mutila nimisque exiguis reliquiis, ut tuto possit eius contextus apparere - regi sacerorum permittit, ut actus quosdam admireat (fas regi lo...) idque certis limitibus ad libitum (mave [led]?), eius calatore adstante. Neque dissitum a veritate videtur huiusmodi actus fuisse extraordinariae illas iustificationes, quae haberi opus esset pro violationibus vel profanationibus insolitis, praecedentibus verbis presumptis, itemque regi ius tribui eas suo libito peragere, iis tamen diebus, quos ille rite per calatorem nefastos declarasset.

Reliqua inscriptio spectat ad transitum per illum locum curribus aliote modo. Hec quoque vero bina distinguuntur. Prima, quippe, res, quam caput et finis deficiunt, nequit exacto tenore referri. Ex tribus tantum, quae supersunt, verbis arguitur ferme eam transitum per locum cum iumentis spectare, atque si verba illa kapia(d) dola ita plane legantur, iumenta ipsa loris deduci iuber. Hinc appetit praecipuus fuisse casus quibus accessus cum iumentis vel curru aut ploritu iis conditionibus permitteretur; at qui esse possent, sive regifugii caeremonia, sive alia, definire nequimus. Altera lex, quae postrema omnium recensetur, claris certissimisque verbis quibus initium sumit - iter pe(r) - atque concluditur - diou estod - profert satis vetari transitum per locum horis diurnis quibusdam vel cum quibus certis personis; vel servili condicioni obnoxiali, aut servili operi deditis ».

Postrema libelli auctoritatem legis, atque magistratum, qui eam ediderit, eruere nituntur.

Cogitaverat iampridem Comparettius, cum legem sacri loci tutelam spectare vidisset, pontificibus eam esse adscribendam; nunc vero rem in dubium revocat, tum quia facultas quedam sacrandi regi sacerorum ex ea tribuitur, tum quia parum certum est pontifices sacrandi ius habuisse. Quapropter lex haec communem originem cum sacratis legibus duxisse

IN HODIERNUM "PROGRESSUM"⁽¹⁾

Progrederi nostrum vehementer ardet
Saeculum, rerum sitiens novarum;
Devium, lassum tamen usque Porro
Clamat: Eamus!

Progrederi recte didicit viator,
Qui sibi metam posuit decoram,
Hucque per callas studet aptiores
Tendere cursum.

Sic tibi virtus, homo, prosequenda;
Sic fides, candor, pietas pudorque,
Caritas demum, socialia pulcro
Foodere iuri.

Artium posthaec eris et bonarum;
Si placet, cultor; speculator idem
Virium, legum quibus, Orbo toto,
Singula constant.

Hec via nostrum reliquis praevolt
Saeculis saeculum, labo roza doctum
Vela naturas penetrare, miram
Saepe per artem.

Ei vapores videntur agiti aliqui nubes;
Inquaque incensis nova vis evoluta;
Fulgur, adstrictum, positio furore,
Volvere curras.

Fulgur et filo properat loquaci
Iussa longinquis tua ferre terris;
Reddit et cantum, rutilamque gaudet
Fundere lucem.

Phoebus ignito tibi penicillo
Pingit actuatum nitidas tabellas;
Pingit, arcans radis, vel ima
Corporis ossa.

Astra, per discum vitreum reflexa,
Aspicis coram; pelis ipse caelum,
Serica sphæra tuuidaque vectus;

Icarus alter.

Cuncta iam tellus homini patescit:
Sinici regni cecidere valla;
Panditur Nisi caput aestuorum,

Nixque polorum.

Quidquid Aegyptus sua per sepultra,
Quidquid inscriptis Nintve per ados, sudoribus
Abditu linguis, lateres: recenti

Notuit aevio.

Omnis et mundi plaga iam ministeriat
Quae plagi desint aliis: metalla,
Ligna, frumentum, tibi quodque sano

Prost et agro.

Haurit ex ipsis Medicina morbis
Virus, et, diram domitura tabem,
Tabe cognata, vacua venenis,

Imbuit artus.

Parque chirurgum tuvat ars: salubri
Qui stylo pungit cerebrum; covunque
Pectus incidentis, lavat, ungit, aptat;

Viscera sarcit.

Machinae tandem quod ab officinis
Prodeunt, aevi monumenta nostri!

Quae sunt, et nent, et arant, et arva

Prataque tendunt;

Vivis in terra peregrinus, aevio

Natus aeterno: tibi cura principis

Haec sit, ad caelos pins ut viator

Progrederi.

Cetera.

Quae sinum terras resonant, et imis
Extrahunt stratis latios, opusque
Fossiles, grossus ubi circulum;

Circumfas artus;

Quae maris siccant frata; quae, per alios,

Nunc iter caecum terebri declinans;

Nunc struunt turrim, Babylonis arce;

Alius adam;

Nunc minus reciam seriem domoram;

Vix Atlanteis humeris levigandam;

Transachant, pastor sua sicut affect;

Linea tota.

Hic quidem nostrum merito superbis
Strenuum gestis: nisi unde manat

Noxii, vitae nisi negligatur

Cura futuras.

Aduerit mactum mactum, mactum
Gaudet nos macti, quibus mactum, mactum
(Turpis ut cancer) graditurb, minaces

Celsior aquot

Rusticis passim sua discuntur
Rura, pollicitis specie dolos

Urbium, quarum vilitate pagos

Inficit aura,

Cum famae auri genus omne nostrum

Mordeat, pauci bona civitatis

Potest cives; labor adque egistas

Dos reliquorum.

Invidet pauper locupletiori

Cuique; nec raro locuples egenum

Opprimit: qui, spe viduus, ruinas

Volvit atrodes.

Grando vecigal gravat et minitiae

Ordines plebe: nihil ut, tributo

Cassari pensos, miseris supercis

Panis et aeris,

Quidquid in fiscum fuit auctis, illud

Miles absorbet nimius, furorque

Arma custodi, partura vastas

Gens enim gentem superare, certat

Arta ferale cithis necandi

Hostium plures: realisse credas

Ferris tuba.

Nec facies bellum studiora pacis

Haga restinxit, truciato quae vix

Tela damnavit, neque praelitorum

Sustulit ansas.

Ista ne laudes fera gesta nostrae,

Lector, aetatis: quibus antefortur

Bruta vis turi, libitum decore,

Morsque saluti.

Fr. XAV. REUSS.

(1) Carmen in litterarum certamine Hoëuffiano Amstelodami indicto magna laude ornatum. — F. U.

existimanda est, neque rex, quem ipsa appellat, ullus alius putandus, quam rex sacerorum, ita ut ea ab aetate regum omnino reiicienda sit, atque anno circiter 500 a. C. redactam, omnibus perpensis, concludere liceat, quod est paulo post creatos tribunos plebis.

Hactenus Comparettius, cuius verba quam maxime potui ad amissim retuli. At quaestio sua sponte exsurgit: Si de rostris legem statuisse credamus elato in loco constitutis, ad quid ea, quae in altera eius parte carentur, de iumentis quae per locum

498 *мн*

DE STELA IN ROMANO FORO EFFOSA
NOVAE ANIMA DVERSIONES

Post ea, quae de recentissimis circa stelam effos-
sionibus in num. VIII huius commentarii retuli,
fasciculus, magna quidem humanitate, de qua gra-
tias et ago et habeo, est mihi traditus, studia atque
investigationes referens a clar. viro Dominico Com-
paretti Italorum collegio, quod de antiquis litteris
bonisque artibus inscribitur, oblata.

Quare, cum iam in commentario hoc, clar. viri
Felicitis Ramorino cooperatoris nostri cura, primus
nuncius prodierit de investigationibus quas philologus
ille Florentinae scholae praeclarus circa monumen-
tum absolverat, cumque ipsius rei pondus requirat, ut
summam praebeam adducor, nova etiam recensione
omissa de iis quae in fine dissertatiunculae meae
proxime evulgaturum Ioannem Franciscum Gamur-
rini nuntiaveram, et reapse primis clapsi mensis
Maii Romae edidit.

Comparatius itaque descriptionem effisionum
estis sollicitam ante omnia in suo opere exaravit cam-
que graphicis figuris primus ditavit, quae ad rei in-
telligentiam plane conferant. Stelae enim quatuor
facies alia post aliam dispositas in magna tabula
prosternunt, itemque stelam ipsam tribus ex lateribus
erectam proponit atque in eam adamussim situ, quem
re tenet deitatem, scilicet in monumento cuius est
pars; tandemque formam affert delineatamque figuram
reliquorum monumentorum, quoquot circa detecta
sunt.

Omitit vero illam quam ipse vocat & pilam informem, & nisi angulorum quadri ex nigro lapide suppositam, quam confiant lapideae lameae oblongae, toscaceae, et in longitudinem productae, de planisive, uti appellant, in cultro collocatae, atque ex congerie fragmentorum conflatae caemento alligata.

At pila haec, aliquae pariter sub nigro lapide sita
et parum distans, que basem atque systentamentum
signis vel columnis forte præbuisse. Comparetum
scribit in superposita facie comitii erectis, nil aliud
responsum nisi pincelli illi, placulores fortitan, quo
in extrema mea recensione recolui; nunc vero addo
plures alias detectos ante haec, vel illuc, iam ad sexdecim
postremis his diebus enumeratos, ex quibus suspicere
mibi irrumpt, aedificiorum complexum longe latiore
inibi antiquis illis temporibus fuisse, quam lapis niger
obstegere potuisse. Quidquid vero fuerit, certe qua
inde arguit, auctor e quadrum nigri lapidis ex novi
atque postrema elatione comitii fuisse et ipsum elat
um, immo etiam deductum locum versus in quo
ante monumentum quoddam stetisset, omnino in
firmantur. Sed ad incepturn reddeo.

Ex ipsa loci votivaeque stipis, quae inibi reperta est, descriptione, tute eruit Comparetius sacram locum naturam, quam aut ex origine ille retinuerit, aut post sacra expieta, fuerit adeptus. « Iamvero », ipsa ait, « facile non est, prout non nullis videtur, huius stipe significacionem cum stipe antiquorum ruderum, quae magnae ipsius parti subiiciuntur, compondere. Cum ipsa una cum glarea, quae subest, in elati comitii solo veluti in fovea defixa sit, elatione huic posterior esse videtur: atque probabile inde fit ut ruderibus illis, quae sub terra supererant, quibusque occurrit, neglecta virtute, quam olim habuissent, nemo tunc intenderit. Nihilominus verum est sacram quadam veneratione olim coli debuisse antiquiora illa cedidisse: quae dicitur.

iterum instaurata sunt (alio forsitan modo, at non
alio loco) in elati comitii superficie. Quod etiam ex
definitione consequitur quam multa argumenta de
antiquis illis monumentis suadent, pariterque ex in-
scriptione de qua sermonem habemus. Constructio-
nes illae cum posteriore connectuntur quae nondum
detecta est, cuius frontem exornant. Quae abdita
constructio nulla alia ferme esse potuit, inter ea
quae exstisset in comitio scimus, nisi antiquus ille
suggestus, qui ab anno 328 a. C. rostra dictus est.
Locus ubi aedificia illa consistunt ad unguem con-
venit cum iis quae scriptores de rostrorum loco tra-
dunt, *in medio foro*, quibus quidem verbis etiam co-
mitium complectimur, vel *ad medium forum* si ver-
bum strictius intelligatur, et *prope iuncta curiae*, vel
In comitio coram curia et ante forum, ut utraque
ex parte oratores adloqui possent sive stantes in
foro sive in comitio, veluti primum egiisse tradunt
Licinium Crassum a. 145. a. C. Quibus perspectis a
multo iam tempore arguerunt rostra antiquissima ad
comitii angulum inter meridiem et orientem sita
inter comitium et forum, qui locus adamussim est
horum monumentorum, quae ea ex parte, sub aream
praesentis fori usque porrigitur; Idque ex recenti-
bus effossionibus inter nigri lapidis quadrum et fo-
rensis plateae marginem satis probatum est cum
platea parva in lucem redierit toscaceis saxis tecta,
quae in parallela linea ad solium et scaleas gradus
constituta sunt.

s Convenit pariter ad rem magnitudo; frontem
quam videmus, non parvi est aedificii; de rostris ve-
teribus id scimus, superficiem amplam habuisse ita,
ut decubulans adloqui posset orator, quod C. Grac-
chus servabat, et signis exornata esse, parietibusque
satis latis, ut aeneae tabulæ ad ea affigi possent, et
leges decemvirales et aliae forsitan. Praeterea, veri-
stissima traditio refert coram rostris duos leones
quondam fuisse; atqui binae illæ bases recens de-
tectæ producta forma aptissimæ sunt ad leones
gradientes vel recumbentes sustinendos. Rostra tan-
dem erant et ipsa, prouti de praesenti loco videmus,
locus sacer, effatus septus; ritu augusto veluti tem-
plum aedificata atque circumscripta, adeo ut saepe
nonnisi alio nomine quam templa a scriptoribus me-
morentur, sacroque iure nec violari, nec profanari
neque contaminari possent.

Suggerit paulo inserius auctor huic assertio
convenire inscriptionem in elato cippo insculptam,
quae iuxta gradus, quibus ad posterius templum
ascendebatur, sita esset. Templi enim frontem atque
solium hoc modo decorum frequens multitudine cal-
cabat, si dijudicare licet ex consumptis vestigiis, quae
in solio et in gradibus adspiciuntur, pariterque in
pavimento, quod coram illis sternitur. Itaque quisquis
adveniret vel gradus ascenderet, ad levam insculpta
inscriptionis iussa magnis characteribus videbat, quae
litteratus vir clar. uti sequitur legit, litteras incertas
vel non integras uncibus ocludens rotundis, quae
vero ad complementum ipse addidit, quadratis.

(b) *violation*.....
qui ho (n) ce.....
Akros es- ed sord
comes elicitentur, ut comitum est in anno sonno
tum, et quendam regum ex rebus apud ipsius
a (i, f) as
reges (a)
mave.
quos r (i)

species Tuscaniensibus satis esset, aedem ampliandi consilium suscipientes, novorum artificum opera binos utrumque arcus ceteris iam extantibus addidere, atque absidis pavimento sublatto, cryptam substruxerunt satis commoda compitisque lineis venustam. Statuerunt imo media in abside novum altare, peristromate ad instar pyramidis superimposito, quod anno 1093 curante Riccardo episcopo Tuscanensi aedificatum est.

Templi facies, Romanae marmorariorum scholae opus, elegantia mirifica praestat: haec enim in fenestrulis, in portis inque minimis ornamentis praelucet, prouti imago ipsa satis loquitur.

Attamen non uno hoc Tuscanenses lectissimo monumento gloriantur, sed et aliis, praecipue Sanctae Matris Maioris templo, quod immo primum fuit cathedrale; cuius etiam lectissimam formam lectorum oculis nos oblaturos proxime confidimus.

A. COSTAGGINI.

DE QUORUNDAM NOROSO MUSICORUM INGENIO

LEGENTIBUS nobis res gestas perinsignum musices cultorum facile occurrit aliquos ex iis, suo indulgentes genio, ridicula quaedam suscepisse, quibus spectatores necessario ediderint cachinnos. Celeberrimus id genus habetur Ioachim Rossinius, italicae musicæ decus, hilari argutoque ingenio vir, qui illud Horatii « Carpe diem » adeo in usum deduxit, ut eius domus Parisiis, quo, ineunte senectute, se repererit, laetum quodammodo hospitium dici posset. Eo enim praeclarissimi quique litteris, artibus, doctrinis viri non modo, verum etiam honoribus divitiisque pollentes quotidie vesperi certatim convenire solebant, quum ad Rossinianam adeundam moverentur habitationem tum excellentissimi musici fama, tum nugatoris argutis iucundisque facetiis.

Iamvero quidam homo longae curvaeque tubae inflatae, quae italice dicitur *trombone*, apprime peritus loachimum invisit, eumque vehementer est adprecatus, ut viam sibi strueret ad artem agendam, qua viveret, in quadam theatro, ubi musices et cantus quotidie edebantur spectacula. Cui Rossinius: — Béne est — inquit — hodie vesperi hic te expescabo artis, qua polles, testimonium a te auditurus; tubam, sis, domi relinque, namque et ego habeo — hisque verbis illum dimisi.

Lepidus interea musicæ doctor rotundum laganorum volumen carnis succo et variis conditum aromatibus lentoque igne coctum, summa iniecit diligentia in curvam tubæ partem, quae veluti floris calix præter modum magni sensim patefit, summisque oris aliquantulum extenditur. Statuta hora egregius buccinator Rossini se contulit dominum frequentium iam vocibus amicorum resonantem, atque musicum instrumentum ab arguto acceptum magistro tota animi contentione inflare coepit; sed praeter omnium expectationem sonus minime accipi potuit. Tum ille maiore impetu aera in tubam labiis immisit, ambas buccas, ut cum Horatio dicam, ridiculum in modum inflans, sed frustra: quo factum est, ut risum spectatores haud amplius potuerint tenere, eo magis, quod iis loachim de præclaris sonatoris spectaculo iam satis abunde praedicassem. Quare Rossinius benignitatem simulans, fractum buccinatoris animum suavibus erexit verbis, illumque est adhortatus, ut ab incepto minime desisteret: — Eia age — inquit — totis viribus, quae tua peritia est,

tubam infla, et festivo iucundoque sonitu nostras permulce aures.

Itaque miser partim verecundia, partim indignatione, quam vix cohibere poterat, gelido manans sudore, instrumentum tanta vi suscepit inflandum, ut tandem laganorum involucrum vehementissimo aere impulsum foras erumperet, atque gravi idemque iniucundissimo sonitu, anatis clamori persimili, aula undique resonaret. Fateor hic me verba deficere, ut hanc scenam ob oculos lectorum ponam, quibus facilius, quam non ego describam, mente fingere licebit tum tubicinis stuporem animique perturbationem, tum effrenatam spectatorum laetitiam atque perstrepentes cachinnos. Id unum tamen notandum superest, postero die ridiculum buccinatorem, quod sibi propositum habuerat, Rossinio favente, plene perfecteque fuisse consecutum.

Praeterea, ut alia id genus quamplurima brevitatis gratia omittam, accedit ut clarus quidam musicae magister diem obiret supremum. Eius nepos, ut Euterpes alumnus haberetur, Missae hymnos et preces funereis vestivit concentibus ad patruam memoriam, ut is aiebat, jure merito recolendam, re ad planum captandum et gloriam. Funebres cantus Rossinio exhibuit, enixe petens quid illi de musico opere videatur. Cui argutus magister, postquam scriptum ad trutinam tantisper revocavit: — Melius — inquit — fuisse profecto, si ad tui memoriam patrius tuus musicen conscripsisset.

Neque a præclaro Pisaurensi musico argutis facetiisque dissedit Paganinus, præstantissimus atque incomparabilis illius chordisoni instrumenti pulsator, cui italice nomen *violine*. Quum enim in quadam Italiae oppidulo rusticaretur, pluribus diebus continuis accedit ut horis a meridie, quibus vires aestu fractae quiete ac somno plerumque refici solent, organa pulsarentur a quodam vicino, qui id temporis ad musicas exercitationes accommodatus habere videretur. Grave fastidium aegre tulit Paganinus, qui par pari referre molesto musico constituit. Quare intempesta nocte, magno amicorum agmine comitante, ad portam stabuli asinorum se contulit, quod humillimae domui modulatoris organorum subiacebat. Notandum summis stabuli foribus,

uti mos est, bina fuisse rotunda foramina, quae spribilis aer pervadere posset ad aleandam pecudis vitam necessarius. Magna interea amicis erat expectatio, quos lepidum Paganini consilium plane lateret, quum præclarissimus fidicen admirabili, qua pollebat, arte nervos percutiens, asellos rudentes quam perfectissime imitando suscepit. E somno excitatae longis auribus bestiae, rataeque se a comitibus ad pabula invitari, identidem primum ac submissa voce respondere, deinde omnes simul toto pectori rudere, clamoribusque stabulum implere. Tum per insignis musicus increbrescenti sonitu asellos vehementissime excitavit, qui quum foribus impedirentur quomodo egredierentur, furiis exagitati horrendum in modum rudere, hac illac cursitare atque insanire coeperunt, ita ut aer undique strepitu resonaret, qui aures obtunderet. Experrectus insolito atque horrifico asinorum choro organorum pulsator, caput e fenestra exseruit, quumque animadvertisset asinos rudentes ex magico Paganini instrumento excitari, asperis verbis præstantissimi fidicinis importunitatem coagulit. Cul contra Paganinus: — Hs diel horis, quibus, aestu vehementius fervente, quies ad somnum maxime exoptatur, tu quidem de organis pulsandis libenter delectaris; mihi vero tepenti noctis tempore musicos concentos una cum asellis edere pergitum est; « trahit sua quemque voluptas ». — Quac verba miros spectatoribus moverunt risus. Sensit tunc modestus vicinus se iniuria præclarissimum fidicinem de fastidio obiurgasse, gravique affectus verecundia e spectatorum oculis exemplo se eripuit. At vero postea gravis organorum sonitus haud amplius Paganino meridianum excussit somnum.

HERSILUS.

VITA FUNCTI VIRI CLARIORES

Mediolani, Carolus Giusezzi, vir ingeni acie et eruditio præstantissimus, primum ad Indorum philosophie ac poeticae studium sese applicuit, deinde in cognitionem rationemque litterarum latinarum totò aperte incepit. Iudicio exquisito unus Lucretii poema et litterarum latinarum historiam vulgavit: nunc vero de Ciceronis sapientia inquirebat.

Trascendit S. Petri aedis prospectus exterior.

Non obstat? Ab aliis milibus alius locus hunc patet, non solum propter... a quibus arcebantur? Tumulus clivus, minor, non concudit, obvisci est, ut etiam in Transvaaliam in praemissis annis, quae figura deinceps probuerit: monumenti fundamento exsursum, et invenimus, quo via dedita est ad eum. Tumulus, quem aedes integra spanet, non minus quodque paret, earum similem quam antiquis Etruscorum monumentis invenimus. Hic vero archa, si res aliis modo convenit tribunum, non, cum scriptor contendit? Proculdubio longe antegens habendas erit. Avrei, si antiquiora non fuerint, quanto magis. Nam de monumento illo non possemus, ne, quod tecum afferim, insomne de illa, quae pars partem constituit? Ceterum etiam de litterarum forma Comparativus adnotat eam esse omnino graecata, et figura et villa, et ita ut primo videntur, non tam inscriptum inscriptionem esse spectare possimus, et hoc D'Albigny plane intelligatur, cum de vetera greca scriptura circa Servii Tullii lugere loquimur.

At mecum non sit cuius parva agere, sed tantum lectoribus reliquo quae de vetustissimo Urbis monumento hinc ei inde christiani viri sentiant. Multa itaque ei villa obicienda prætereo, quae ex libelli lectione multi venerunt in mentem. Qui quidem eti summa doctrina digestus me tamen ex opinione minime dimovit nos monumentum reperiisse, causis muto sed inehibibili testimonio paterae historie paginæ confirmantur, quas verbis delere plures incassum consti sunt.

ROMANUS.

DE QUADAM TRANSVAALIANA POETRIA

Cum his præsertim diebus Transvaalianum bellum omnium oculos animosque ad se convertat et repiat, commentariique omnes huic rei fere penitus dediti sint, non intempestivum videtur, memoriam cunadam foeminas in Transvaaliana regione ortae, quae poetica non sine laude coluit, excitare, licet nostræ non sit aetatis.

Sub MDCLVIII annum prope ripas magni fluminis cui nomen Modder-River (ubi primo maxima acta est pars belli Transvaaliani) parvus quidam pagus circumdatus oppugnatusque est a magna prædonum manu, qui eum diripuerunt, omnesque incolas mancipiorum negotiatori vendiderunt. Horum in numero poëtria quoque fuit tunc circiter quinque annos nata, de qua hic agimus.

Intericto tempore, in Americam transvecta est, ubi exente anno MDCLXI, cuidam vendita est John Weatley, perdiviti venalicio, a quo ei nomen Fille Weatley inditum est. Cum suavissimis esset moribus, domini sui gratiam ita est consecuta, ut non solum a laboribus, quibus mancipia subiiciuntur, liberaretur, verum etiam a domestica negotiis, quo facilius in studia litterarum incumberet. Desiderio lectitandi potissimum Divinas Litteras quam maxime ardebat, quo factum est, ut per brevi temporis cursu latine disceret. Anno MDCLXXII decem et novem annos agens libellum edidit carminum, qui plures typis exscriptus in Anglia atque in civitatibus Americae Septentrionalis foederatis vulgatus est. Ne quid autem dubii de libelli auctoritate relinqueretur, ipse John Weatley dominus, præfector provinciae, eius legatus, ali denique clarissimi viri luculentissimum eiusdem perhibueront testimonium, ut in capite libelli cernere licet. Juvenis poëtria manumissa est anno MDCLXXV, et paulo post cuidam nupsit nigrata, nomine Peter, qui cum præstantissimo ingenio præditus esset, obtenta iurisperiti dignitate ac nomine, nigratarum causas strenue saepissime egit.

Sed cito mutua eorum voluntas defecit, quod vir eam minime utilem ad domestica negotia experiretur. Saepe eam obiurgabat et asperre tractabat; quod tam vehementer excruciat eius animum ac sollicitavit, ut paulo post vertente anno MDCLXXXVII e vita egredieretur. Vir eius autem, a quo filium suscepserat in incunabulis morte præceptum, tres tantum annos mulieris vitae superfluit.

Omnia huius poëtriae carmina, anglico conscripta sermone, magna nitent subtilitate, elegantia ac numerosa versuum concinnitate; sed quod magni habendum censeo, quaedam absque dubio vis est, quae res maxime humiles et contemptas sensu afficit eis-

que dignitatem affert. Passim etiam vehementer suorum infortunia dolet civium, qui servitute oppressi tenebantur. Quaenam eius essent carmina, si fratum virtutem nunc aspiceret? Quibus versibus victorias, calamitates, studiumque libertatis et rei publicæ celebraret?

T. PACI.

EX AMERICIS

PHILOCTETES

Sophocles tragœdia in scenis actis.

QUUM multi his nostris temporibus studiorum emendatores totis nervis contendant ut graecam, quam dicunt mortuam linguan, e scholis removeant, haud inicundum fuerit de tragœdia quadam, quæ graeco sermone nuper est acta, pauca hic accipere.

In Canadensi provinciae Manitobensis urbe, nomine Sancti Bonifacii, ludus de quo loquimur magno cum successu lusus est. Ex septem quæ hactenus servatae sunt Sophocles tragœdiis, illam quæ vocatur *Philoctetes* elegerunt alumni Manitobensis gymnasii, et eam, quoad fieri potuit, ad modum Graecorum recitarunt.

Tunicae chlamydesque personarum, orationis pronuntiatio, quin imo et motus cantusque choristarum ipsas Athenas redolere videbantur. Et chori cuiusque musicatis nervorum vocumque gravitate ac varietate, tam et preti, quæ plausus omnium sibi sola vindicasse, etiamque fabulae actione spectaculi decori defuisse.

Quapropter scena haec a Manitobensis acta, santi ab eius regionis populo facta est, ut non semel modo, sed et iterum eis cum favore publico potuerit. Et quamvis, abhinc decem annis, plurimi huius provinciae protestantico cultui adhaerentes, multo conatu satagant, ut catholicas scholas e finibus suis exturbent; nihilominus propter rei tam antiquæ novitatem, die recitandæ fabulae indictio non dubitarent, catholicum Sancti Bonifacii gymnasium, curæ Patrum Societatis Iesu devolutum, adire, et ludorum scenicorum aulam præsentia sua completere. Plausu crebro verba dicentium omnes auditores acceperunt; et peracta scena, acatholicus quidam, legum doctor, et vices gerens rectoris unius ex quinque gymnasii, quæ cum Sancti Bonifacii athenæo universitatem Manitobensem constituerunt, nomine cunctorum adstantium successum alumnis gratulatus est.

Dum torquet ingenia multorum quaestio illa scholæ Manitobensis, de qua Summus Pontifex Leo XIII litteras encyclicas « Affari vos » edidit, non est dubium quin ad pacem acatholicos inter et catholicos Manitobenses conciliandam secundus huiusc scenæ eveniens magno adiumento sit futurus.

L. B.

TUSCANIENSIS S. PETRI AEDES

MONUMENTUM veterum pretiosissimum artisque lasciæ specimen pulcherrimum, templum Sancti Petri Tuscaniense referimus, prouti exterius renidet, prouti interius nitescit. Condidit illud, ut vetus fama tradit, sanctus Deodatus Tuscanensis episcopus anno circiter ducentesimo sexagesimo, ibique Secundiani, Veriani atque Marcellianorum martyrum, quorum passioni adstiterat, sacras exuvias reposuit. At quam vir sanctus adem excusaverat Tuscanenses cives nimis iam exiguae rati, septimo Ecclesiae saeculo abraserunt, ut amplior forma restituerent. Inde inter tempora, quæ Romam circum Langobardorum stilo excitata sunt, hoc vetustissimum reputant, quod artis murariae magistri, quos *Comacines* nuncupaverant, delinearunt atque extruxerunt.

Verum tribus post saeculis cum neque tanta operis

Cretenses religione, moribus, origine, lingua habebantur. Insignis hisce labyrinthus centum et quinquaginta columnis erat singulari marmoris genere late micantibus ac renidentibus.

Quartus denique, Italicus regione, Etruscus loco, aedificio atque arte, talis et habebatur, et erat, ut fere miraculum artis reputaretur. Porsenae regi tribuitur monumentum, quasi ut in ipso regium cadaver sepeliretur.

Nescio quo fato in mentem ditissimi hominis primum venerit errores ambagesque labyrinthi imitari in hortis ad delicias instructis, eosque deducere modo muris myrto virentibus, modo ex caemento et lapide manufactis, modo per viscera montium adversorum itineribus patefactis. Certum est saeculis abhinc tribus vel pecuniosos, vel nobiles viros fuisse nullos, qui sibi sumptuosam villam si extruxissent, praec omnibus de labyrintho non cogitassent. Hinc frequentissimi ubique labyrinthi, neque hisce caruit Anglia, cum regnaret Elisabeth, quorum immo superest unus ad Hatfield, qui 174 pedes in agrum, 108 in frontem porrigitur. Labyrinthus Hampton eo pulcherrimus tempore, cuique ex historia nouen, multis passuum millibus circumvagatur brevi campo productis arte mirabili, ita ut centrum eius attingere difficile sit. Apud Bataviae et Neerlandiae Crocos mos idem fuit, atque in palatio, quod dicitur Zoo, ubi princeps eius ditionis, Statolder, morari solet, anno 1690 labyrinthi aedificatio suscepta est, fontibus, signisque marmoreis aeneisque ingens, atque sexcentarum viarum errore inextricabilis. Apud nos, Parisiis, apud regiam, quae Tuilleries dicebatur, idem erat cypressis malisque punicis apprime mirabilis; alter erat, qui a Luxembourg appellabatur, et ipse pulcherrimus artificio et arboribus et maeandris. Est et Vindobonae, quae Austriaci est caput imperii, labyrinthus gratissimus oculis, gratissimus oboeuntibus.

At meo iudicio nullus erit, qui aequo pugnabit marте cum isto, in quo nuper versatus sum, cum regiam principis Aphakini invaserem. Dicam primo ita constitutum dispositumque esse, ut qui in illum pedes posuerit casus annosque humanae vitae sub oculos, atque in corde habeat; scilicet, ut inquit poeta, votum, timorem, iram, voluptatem, exitum denique. Describam ut potero. Finge tibi profundam vallem arboribus consitam, rupibus hinc inde separam, circumpendentibus obscuram ramis, lugubribus plerunque foliis, et vix hic, vel illic timidis herbis, timidis floribus, timidaque luce latenter. Progradienti atra appetet nigro lapide erecta domus, obsita spinis, tribus patens portis, aditaque unico in undique conclusum adducens pratum, et scias nepe in ipso limipe succidi vitam. Qui retro gradientes alcerum duas voces hermas aditum iniuriant, multum, euntos et redenentes caecis anfractibus et illistribus per aspera, per dumet, per dira omnia, consistent apud abyssum, cui pons superimponitur, at siccis utrinque samia, non muro defensus, inque us tabella legitur. « Viator, intende acrior! » Langue adest non via, sed semita, sed callis tota saxis, tota truncis interrupta, tota praerupta, modo ascendens difficilis, modo descendens accivis, quam prope barathri genus omne et voraginum hiant, rugitque spumeus torrens, et quasi non satis, dissecta collis parte, appetet funebre monumentum a longe. Hic brevi pausare poteris, nam brevis et platea est, gradibus ad sedendum circumductis. Mox ubi asperges, iterum caeca te vallis excipiet, gradientisque ad terrorem albae tabellae inscriptum est: « Durior electio! » Quid si procedes? In antro appetet, tringita circiter passibus imo, simulacrum Ledae cum

cycno, propiusque legis: « Revertere! » Si tibi tantus amor et cupido tanta videndi erit, quibus, neglecto monito, ultra gradiaris, vix credibile est quot horribilia apparebunt, totusque eris inter pericula cadentium saxorum, fluentium aquarum, abyssi. Iamque manus sudore laboris et mortis, cum repente, dum haeres rupi fere inviae, ne in voraginem ruas, scopolu deficiente, apparent Elysii campi,

Fortunatorum nemorum, sedesque beatae.

Non pepercit laboribus, neque terroribus cessi. Iter complevi, et, semel in Elysii moratus quantum par fuit recipiendo spiritui, per brevissimam planamque viam redi, nihil curans de magnifico illo templo, credo Cythereiae sacro, quod totum ex marmore est, et in quo Proserpinæ historia est a fabre sculpta.

Si quando quis vestrum venerit, videat hortor; at ne se periculis credit, oro. Quae enim voluptas est in subeundo vitae discriminis nulla proposita laude virtutis, immo fatua virtute?

Nunc Lutetiam redeo; inde ad vos de magna illa artium recognitione frequenter litteras mittam.

A. VIEILLOT.

COMMUNIA VITAE

De indumentis virorum (1).

At quia longe expectationem vestram praetergrat dientur, lectores, ea, quae, ut in superiori numero retuli, indeprecabilis ille venditor in me concessit, puerus suo portanda tradidit, monens ne ante me derelinqueret, quam camelio dignum onus domi meae collocaret, interest ea nocere, quae descrebat. Ubi domo mea potitus est, sarcinam gestatam humeris super lectulum deicxit, et funiculos quibus obstringebatur, coepit absolvere. « Synthesim lineam », « taeniolis » rubris caeruleisque a collo ad pedes descriptam, « stolatam », « palmatam », maeandrisque sexcentis quaquaversus ornatam decerpit, et sellae scriptoriae imposuit intuendam. — Quorum haec? et quis de hac vel te, vel dominum tuum rogavit? — ego petivi. At vafer ille: — Neque tu, neque ego, neque dominus meus hanc volueramus; sed cura tui apud nos maxima, rerumque sollicitudo tumulum suas erendam. Quum enim in cubiculum redieris, ista indueris, demissis vestibus laneis multo maioris existimandis et habendis, ne illas usq; consumes. Villora iuvat indumenta atteneri, ut pretiosiora serventur. — Opportuna erat; probavi, et assensi.

Tum duodecim apposuit « subuculas » candidissimas, gossypinas, « amylo » superfuso pro pectoro nitentes, totidemque binos « manuleolas » ex gossypio pariter, et amylo pariter infuso solidos et residentes, totidemque eiusdem generis « fasciolas », queis collum cingimus, seu mavis appellare « strophia » sive « collaris », seu « subgularia ». Quae mihi ostendens et laudans: — Nonne — ait — haec et bella sunt, et necessaria munditi? — Credo — dixi — sed non erat his locus; non enim his ego. — Egebis, bono tuo — ille respondebat — egebis et hinc et alia, vives quippe din et ad maiora et felicia quotidie proveheris. Bene sint haec! Quisimo de te cogitavi, si quando rediebas domum sudore perfusus, — est namque aestas ad ianuas — amyllum et amylosa exure desideraveris; hinc ecce tibi. — Atque haec inter e promptuario illo « industria » et « suppares lineos » educebat. — At — prosequebatur — praevidimus omnis, et singulis consuluius: ecce « bracas gossypinas » quibus hyeme, « linteas », quibus aestate felix utaris. — Duodecim et ipse numeratae sunt singulae. Cumulum conficiebant

Rapidis manibus aliquid inter allata quaerebat; tum, quasi triumphans repertis: — Prob! timebam et mihi et

(1) Cfr. num. sup.

tibi, sed magis tibi, ne oblitus essem, et super « mensam mercatoriam » haec reliqusem idonea tibi, hacc necessaria, sine quibus vivere nequires!... — Ista cantabat « diabathras » lineas ostendens, tela quidem confecta, at multicolori lana pictas acu, frondes floresque simulantes artificio oculis gratissimo. Quid facerem? Placebant; oculis morem gessi, et annui; fortasse et... laudavi! Post haec, singula suo more celebrans, et mihi blandiens more suo canalicola ille, « ansulata ex gossypio, ex lino, ex lana tibialis » exserere; duodecim paria de singulis duo et septuaginta rerum capita si enumeres!.. Excandui, atque indignans, mala verba parabam; sed ille impudentissimus multa me parantem dicere praevertens: — Ne irascaris — aiebat — nam nullius rei oblii sumus. Viden? Ecce et « soleas urbanas », et « calceos » et « mulleos », ad opportunitatem sunt singula. Quid si venatum interdum adire volveris? « Semiplotia » sunt haec ad rem, si in pratis, in novalibus, in aperto versari mens fuerit. Quod si placuerint magis obsita aquis palustria, vel montana dumetis obsita perscrutari, ecce, ecce illud calceamentorum genus, quod laudatum ferunt a Caesare praemium addicente homini, qui legionaris caligarum praestit speciem, qua non modo a pedibus et nives et aquae, sed a tibiis et cruribus arcerentur. « Oreas » vitulina pelle conficit, quae ad genua usque, a tibiali addito atque adsuto, crescerent. Qui igitur mulleis quotidie, spe praemiorum oblatis, isti non videt / indeprincipio respondebat; ubi illi allati sunt, laetus exclamavit: Bene esto! Isti valenti! Unde nomen apud vulgus, et legionarios factum est, quo silvas eiusmodi oreas appellant, et in vulgare italicum contulerunt. — Risum continere non potui, praeceptum gravitate insolita docentis, qui tam repente e « paenulario et gaussapico, et sagario puero » historiae ad magisterium erectus fas nefasque audacissime personabat. Tum ego; — Ea quibusnam ex libris tam peregrinam hauisti doctrinam, in quam ego nunquam? — Non ex libris — ille inquit — sed ex narrationibus ab avorum, quae ad nostra usque tempora plura, quae cum libris periere prisorum, transmiserunt, posteritatique sue tradidierunt. — Fatherine? Fatcar, Julius Caesar, insignis vir at iniquus, prout Cicero et laudat et arguit, me cum puero illo nequam conciliaverat. Aureus enim ille auctor bellissimae latinitatis delicatus est mihi dum scribit, abominatus dum facit in patriam, quae genuit eum atque alit ut amplificaretur, aut saltum ut relinquoret in pace, non ut horrendo partidio opprimeretur. Plurima autem aut vera, aut proxima veris in plebe romana vagantur, quae majorum gloriam tradunt, magna fide posteris ac nepotibus ab atavis patribusque narrata. Sed iam illuc revertor, unde discessi.

Sextenta hauriebat iste puer historicus interim e sarcina, et quoniam me delectari narrationibus suis callidus perspergerat, narrationes mercibus, merces narrationibus inserebat. Mihique ante oculos versabantur pompa longa et agmine perpetuo tot illi artifices, qui ad me vestendum Plautina Aulularia e sepulcro excutiverat.

Stat filio, phrygia, turpifex, laurius, Capponas patagiaris, indusiaris, Aut manulearii, aut macrobalbarii, Propolae linteones, calceolarii, Sedentarii sutores, diabathrai, Solearii adstant, adstant melocinarii, Petunt fullones, sartorates petunt, Strophiarii petunt, petunt semisonarii.

Versus dum ille proponit allata, ego allatis nomina componebam modo ab ipsa re, modo latine fonte, uti iubet Horatius, pars detorta. Quam bene enim diceretur « iuxta cordium » illa virilis indumenti pars, quam Galli gila, nos glistacuore, et corpetto appellamus! Quam recte appellaretur « semisagus », quem nos giacea nuncupamus! Habet enim sagi morem potius quam tunicas, at brevius est sago, quem vix renes attingat a tingo, aut ad summum sub stomacho vix inguina cingas. Quis non cito noverit quid indicens, si « horologii catellam », si « pectoralem aciculam » proferamus? Ecce, « laneos thoraces » hic deponit; quis ignoret hoc nomine designari laneam illam interulam, carnibus a collo ad umbilicum usque haeren-

PER ORBEM

Tulces, terra ad Danubii fluminis ripas, selectam a fato nec gaudet, quod regiae itemque poëtriae lectissimae nomine his diebus aucta sit. Oppidum enim novissimum conditum inter silvas Carmen-Sylvam non sibi imposuit, auspicio humanitatis et iucunditatis suavissimum, eiusque incolae dedicatorum civitatis libellum ad suam olim reginam miserunt, ut oblate plane recipere suoque nomine condecoraret. Quibus humanissime, ut par erat, illa auspicia remisit, omnia bona laeta fausta *Carmensylvanis* adprecata, quorum domos Danubii caerulea flumina placido encursu alluviantur.

Sed flumen hoc remecamus, eiusque Sprea affuens, ut Berolini consistamus, ubi de eligendis legatis qui argenteriae mensae praesint res est, ex cuius redditibus aurigis publicorum curram emeritis stipendia certa mærces solvitur.

At hinc moderatores, inde autigaram plebs contendunt de numero legatorum ex ipsis aurigis qui in praesidum coepit ad alios. Omnia mediationesque ut pax compromissa adhibentur, et ad arma concurrunt. Adventationes inter tumultuentes et milites forum tantum cui nomen Rosenthaler-Thor pervenit, sed tamen saxis, virgis, gladiis, ignitis denique missilibus non parcitur, vulneraque ex utraque parte usque ad centum quinquaginta discedunt.

Tandem vero Hirschner civitatis syndicus ut auctoritatem interponeret rogatus benigne accedit, impetratque ut flexi moderatorum animi operariorum petitionibus satis concedant, quae per urbis vias restituatur, currusque iterum agi incipiunt.

Quod passim dictitant de parva favilla, quam ingens incendium sequitur, Americani laici experti sunt, sed ad infimum latissimum arditas etiam nimis nocturna vim contulerunt, quae multis iam mensibus viae lucisque illic laborant. Transiens per medias densissimasque arbores vaporitaria favillam forte immisso in comas videtur, quae repente exarserunt. Inde ex alia in aliam ignis immissus, silvas penitus abrasit atque in cinerem convertit: immanes incendiiorum furores in Michigan, in Wisconsin terris ad quinquaginta millia passuum usque flagrarent, quos inter vaporitrahæ maxima celeritate compulsa, sagittæ ad instar, non sine maximo periculo, pertransire contendunt, ut auxilia oppidis atque mapalibus, quæflammæ præcinctum, prout valent, afferant.

Haec itaque ignis absumit, alios vero sepulcri fovearumque aer suffocat. Ruabon apud Vallésiam in Anglia terra vehiculum quo in carbonifera focea descenditur, fractis chordis in puteum precipitans, parietes post se in ruinam concussit. Itaque obruto putei ore, quingenti et amplius effossores qui in fodinam iam descenderant misere conclusi sunt. Iamque ad puteum iterum aperendum civitas omnis concurrit, at ipse puteus cum ad quingentos et amplius usque passus in terrarium viscera descendant, nisi cito auxilium perverit, quae tot sepultos absque cibo et potu sors tererrima manebit.

Liceat in huius itineris limite Germaniam rurus petere ut solemnium illorum quae in honorem regalis principis celebrata sunt postremas voces recolam. Haec itaque mihi relata ipse vobis reffero, exemplum alacritatis a Wilhelmo imperatore libenter proponens. Qui quidem die Maii mensis

quarta, summo mœde, ut Franciscum Josephum advenientem exciperet, austriaco prefecti equum ego indutus apparuit, rubra tunica et femoralibus, alba mæstruca aureis nodis exornata, pileo ex phocæ villo confecto albaque crista insigni. Paulo post in statione Anhalt Borussensis prefecti militum vestes ostentavit, ut regalem Italorum principem salutaret. Duabus post horis equitum singularium ueste exornatus Eboracensem ducem consobrinumcepit. Decima hora, ut tympanorum receptui adesset, Australrum rubris spoliis iterum prodiit, media denique post hora ad viam Friderici in statione viridis sagu ornatus apparuit, ut Constantiū magnum Russorum ducem debito honore prosequeretur.

VIATOR.

VARIA

Singulare expurgisculum.

Expurgisculum dicimus additam horologio machinam, qua dormientes, data hora, facto strepitu a somno excitatur. Quum autem fiat ut plerique ita somno obruantur ut se tonitribus quidem expurgiscantur, Casselli in Germania, Cattorum, olim oppido, novi generis expurgisculum patet quibusvis videre voluntibus, quod, quantum est, totum cubantis lectulum occupat, totum in sua potestate corpus obtinet dormientis. Nam, ubi hora statuta adventaverit, crepitaculis tintinnabilisque apte dispositis non sonus, non strepitus sed frigor omnino cietur. Si durior recubantis sit somnus, lampas repente coram affulget acerrima luce palpebras excitans. Quæ si crassiores nullum luci aditum patefaciant, ferrea manus nocturnum pœdolum rudiōr abstractabit, mox apponit ignem kaffeariae machinae, cui subest vasculum essentia vini, quam dicimus alcohol preparatam. Theca autem harmonica, saepe valida vocibus chorœ, quam Waller nuncupat, efficit sonos, atque inter haec non sine rumore lamna exsurgit hoc exarata verbo «Expurgicerel». Quibus incitamentis pernitor ille somniorum si surdior aspide et saxo persistiterit, lectulus ipse, quasi in socordem iras concipiat, commoveri, subsultare, denique cunctatem adhuc spiculosoque in pavimentum delicit, et ne ad culcitra redeat, erici more convolvitur.

Rude hoc esse quis negat et rusticum? At si rusticitas mala prohibeat, invat illa uti.

Melodium.

Hoc ex electride, sed sacrum sibi Musæ voluerunt, prima inventrix, mulier quippe est, Maria Wibston, meloplanum dixit. Instrumentum est metallicis chordis constans ad modum illius, quod piano et pianoforte appellamus, a quo tamen latissime pluribus distat. Primo enim sonitum exserendorum series non ordinatur ut in organo, et arpícordo et piano, scilicet ebeneis et ebeneis amissibus digito premenda, ut malleolos excitent, qui chordas percutiant, sed ea disponuntur lege, qua videmus distributos globulos in machinis automaticæ notas literarum in charta scribentibus. Premente digito, globulus viam pandit exiguo rivulo electricis, quo malleolus excitatur in chordam plus minusve, gravius vel levius prout in mente prementis est. Habetur igitur sonus perpetuus, lenis vel fortis ad libitum, isque suavissimus auditui, et animo blandiens, mollisque ultra credibile. Est aliquid cheli (violino) simile, præter tamen illud nasale, quod cheli

inest, estque tunc argentum reddens, non tamē servans tunc ictu, sed perpetuo inuicem nota suavissima.

Adde nunc manibus non distractis posse pulari instrumentum, sed brevi spatio voces omnes et soni obtemperant digitis facilius et manibus, quod quidem tempore servando opportunius est.

Atqui viri, qui magistri nunc sunt, discipuli fient, novae methodo vietas dabunt manus...

Futura quidem ignor; sed *Fata viam invigili*, et natura vergente, et populo consentiente in suavius, velint nolint, novum instrumentum melodium, seu *meloplanum* dicas, duxiora ac difficultiora pulsatu facile communis ex usu depellet.

VIATOR.

VITIA HOMINUM - ARITHMETICA MORDENS.

In illa Italiae regione, quæ ad Austrum pertinet, avari culusdam demortui tumulo appossum dicitur esse marmor his verbis brevi laudatione conscriptum.

IACET HIC

ALOYSIUS ARCIGNUS

qui omni ludo quoque venit

TRISTER

ADDERE ET MULTIPLICARE

PECUNIAM

SUBTRAHIT NUNQUAM

DIVISERUNT HAEREDES

P. d. V.

EPISTOLARUM COMMERCII

Cl. v. D. Mac... - Lairg. - Loca pulcritudine quidem insignia sub oculis nobis posuisti; quorum si scrinosis, imagines in Voce Urbis præbebis.

Cl. v. B. I. ETHAN... - Lissey - Quæ misisti in commercio edere inopportunum censemus.

Cl. v. ITALICO. - Carmen certamini propositum Horatiani tantum sermonis genus reditum oportet.

Cl. v. V. HERT... - Mendhausen. - Age, de illo libro notitiam lectoribus dona.

Cl. v. DEI... - Pousset. - Credas? Ad te epistolam quam spopondi plures scribere aggressus sum; sed hac vel illa cura distinetis infectam rem dimini. Ne longius moreretur, eorum quæ agud nos ante hunc annum tractata sunt indicet ad te mitto, ex quibus ipse quæsumus notitiam haurire poteris. Quod si quis commentarii numerus tibi ad perficiendum opus succurrere queat, scribe, et statim diribitorio committemus. Interim non dubitamus quin hac re gratia quam tot argumentis erga nos demonstrasti infirmetur.

Cl. v. L. P. MICR... - Rostrodam. - Parce administratoris scribæ, qui sibi præsumit non adorat: in pactione enim tecum inita manemus.

Cl. v. BEAU. BR. - Waterhamoy. - Non audis Martis, id est tituli Equiti, vel eccliesie S. Martini ad Montes; sed basilicæ quondam Apostolorum, deinde Eudoxianæ, vulgo S. Petri in vinculis, kalendis Augusti dedicatio celebratur. Ceterum de Romanis ecclesiæ late disseruit M. Armellini, ex cuius libro plurimas notitias depromere tibi licebit. Norissit dissertationes perrarae factae sunt neque, præterquam data occasione, apud antiquarios bibliopolas inveniuntur.

A SECRETIS.

